

Sygn. akt IV KK 350/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Wiliński (przewodniczący)

SSN Jerzy Grubba

SSN Eugeniusz Wildowicz (sprawozdawca)

Protokolant Olga Tyburc - Żelazek

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 19 października 2022r.

sprawy **M. B.**

w przedmiocie wyroku łącznego

z powodu kasacji wniesionej przez prokuratora na korzyść

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 9 czerwca 2022 r., sygn. akt VII Ka 206/22,

zmieniającego wyrok łączny Sądu Rejonowego w Mrągowie

z dnia 18 stycznia 2022 r., sygn. akt II K 332/21,

**uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Olszynie do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

M. B. został skazany prawomocnymi wyrokami:

1. Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi - Południe w Warszawie z dnia 11 kwietnia 2018 r., sygn. akt II K 1138/17, na karę grzywny w wymiarze 50 stawek

dziennych po 20 zł każda, za przestępstwo z art. 278 § 1 k.k., popełnione w dniu 30 listopada 2017 r.; postanowieniem z dnia 18.09.2018 r. grzywnę zamieniono na karę pozbawienia wolności; kara została wykonana,

2. Sądu Rejonowego w Mrągowie z dnia 28 czerwca 2019 r., sygn. akt II K 139/19, na karę grzywny w wymiarze 150 stawek dziennych po 10 złotych każda, za przestępstwo z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., popełnione w okresie od 5 do 6 marca 2019 r.; dnia 19.09.2020 roku wykonano karę grzywny,

3. Sądu Rejonowego w Mrągowie z dnia 18 listopada 2020 r., sygn. akt II K 200/20, na karę łączną roku i 6 miesięcy ograniczenia wolności, z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cel społeczny w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym, za przestępstwa z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 2 k.k., popełnione w okresie od 26 października do 2 listopada 2019 r. oraz w okresie od 2 do 4 marca 2019 r.; postanowieniem z dnia 25 lutego 2021 r. karę tę zamieniono na zastępczą karę pozbawienia wolności,

4. Sądu Rejonowego w Mrągowie z dnia 15 grudnia 2020 r., sygn. akt II K 247/20, na karę roku ograniczenia wolności, z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cel społeczny w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym, za przestępstwo z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 2 k.k., popełnione w dniu 18 maja 2020 r.; postanowieniem z dnia 29 marca 2021 r. karę tę zamieniono na zastępczą karę pozbawienia wolności,

5. Sądu Rejonowego w Mrągowie z dnia 22 czerwca 2021 r., sygn. akt II K 73/21, na karę 5 miesięcy pozbawienia wolności, za przestępstwo z art. 278 § 1 k.k., popełnione w dniu 12 grudnia 2020 r.,

6. Sądu Rejonowego w Mrągowie z dnia 1 października 2021 r., w sygn. akt II K 209/21, na karę łączną 6 miesięcy pozbawienia wolności za przestępstwa z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 2 k.k., popełnione w okresie od dnia 4 lutego do dnia 6 lutego 2021 r. oraz w dniu 26 kwietnia 2021 r.

Sąd Rejonowy w Mrągowie, wyrokiem z dnia 18 stycznia 2022 r., sygn. akt II K 332/21:

I. na podstawie art. 569 § 1 k.p.k., art. 81 ust. 1 ustawy z 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami Covid-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzeniu

układu w związku z wystąpieniem Covid-19 (Dz.U. z 23 czerwca 2020 r. poz. 1086) w zw. z art. 85 § 1 i § 2 k.k. i art. 86 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. połączył kary pozbawienia wolności orzeczone wyrokami Sądu Rejonowego w Mrągowie z dnia 22 czerwca 2021r., sygn. akt II K 73/21 oraz Sądu Rejonowego w Mrągowie z dnia 1 października 2021 r., w sygn. akt II K 209/21, i wymierzył skazanemu karę łączną w wymiarze 9 miesięcy pozbawienia wolności;

II. na podstawie art. 577 k.p.k. na poczet orzeczonej kary łącznej zaliczył skazanemu okresy dotychczas odbytych kar w połączonych sprawach;

III. na podstawie art. 576 § 1 k.p.k. pozostałe rozstrzygnięcia zwarte w połączonych wyrokach, a nieobjęte wyrokiem łącznym, pozostawił do odrębnego wykonania.

Obrońca skazanego oraz prokurator Prokuratury Rejonowej wniesli na korzyść skazanego apelacje od wyroku Sądu I instancji.

Obrońca M. B. zaskarżył wyrok w zakresie rozstrzygnięcia o karze, zarzucając mu:

- 1) mający wpływ na treść zaskarżonego wyroku błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za jego podstawę, polegający na uznaniu, że dla prawidłowego przebiegu resocjalizacji skazanego należy wymierzyć mu karę łączną przy zastosowaniu zasady asperacji, podczas gdy z zebranego materiału dowodowego w sprawie wynika, że dla prawidłowej resocjalizacji skazanego wystarczy orzec karę łączną przy zastosowaniu zasady pełnej absorpcji,
- 2) rażącą niewspółmierność orzeczonej kary łącznej 9 miesięcy pozbawienia wolności w stosunku właściwości i warunków osobistych skazanego a także rodzaju i ilości popełnionych przestępstw.

Podnosząc powyższe wniosk o złagodzenie kary łącznej pozbawienia wolności przy zastosowaniu zasady pełnej absorpcji.

Prokurator zaskarżył wyrok Sądu I instancji w całości, zarzucając mu:

1. obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 4 § 1 k.k. w zw. z art. 85 § 1 i 2 k.k. w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2015 r. do dnia 23 czerwca 2020 r., poprzez niezastosowanie ustawy poprzednio obowiązującej jako względniejszej dla skazanego,

2. obrazę przepisów prawa materialnego - tj. art. 85 § 1 k.k. – poprzez wyrażenie błędnego poglądu prawnego, iż orzeczenie kary zastępczej pozbawienia wolności w miejsce kary ograniczenia wolności stanowi przeszkodę do objęcia węzłem kary łącznej kar pozbawienia wolności i kar ograniczenia wolności, które skazany odbywa w formie zastępczej, skutkiem czego zaskarżonym wyrokiem łącznym nie objęto kar ograniczenia wolności orzeczonych wyrokami Sądu Rejonowego w Mrągowie z dnia 18 listopada 2019 roku o sygn. II K 200/20 oraz z dnia 15 grudnia 2020 r. o sygn. II K 247/20, które w tym wypadku powinny podlegać połączeniu jednym węzłem kary łącznej z karami pozbawienia wolności orzeczonymi w sprawach II K 73/21 i II K 209/21.

Oskarżyciel publiczny wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie I poprzez połączenie skazanemu na podstawie ustawy obowiązującej od 1 lipca 2015 r. do 23 czerwca 2020 r., w oparciu o przepis art. 4 § 1 k.k., kar orzeczonych wyrokami Sądu Rejonowego w Mrągowie o sygn. II K 200/20, II K 247/20, II K 73/21 i II K 209/21 i wymierzenie mu jednej kary łącznej w wymiarze 1 roku i 8 miesięcy pozbawienia wolności z zaliczeniem na jej poczet okresu kar już odbytych w sprawach II K 200/20 oraz II K 247/20,
- utrzymanie w mocy zaskarżonego wyroku w pozostałym zakresie.

Sąd Okręgowy w Olsztynie, wyrokiem z dnia 9 czerwca 2022 r., sygn. akt VII Ka 206/22, zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że w pkt I wyeliminował z podstawy orzekania przepis art. 4 § 1 k.k., a w pozostałym zakresie wyrok ten utrzymał w mocy.

Prokurator Prokuratury Okręgowej w Olsztynie wniósł kasację od wyroku Sądu odwoławczego, zaskarżając go w całości i zarzucając mu rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa materialnego, a mianowicie:

1. art. 4 § 1 k.k., polegające na nierozważeniu, która z konkurujących ustaw jest względniejsza dla skazanego, na skutek wyrażenia błędnego poglądu, iż przeszkodą do zastosowania ustawy Kodeks karny obowiązującej od 1 lipca 2015 r. do 23 czerwca 2020 r. jest orzeczenie wszystkich kar podlegających łączeniu

wyrokami wydanymi po tej dacie, podczas gdy wyroki będące przedmiotem analizy w kwestionowanym wyroku łącznym zostały wydane zarówno pod rządami ustawy poprzednio jak i obecnie obowiązującej, a nadto ustawodawca nakazuje dokonanie wyboru jednej z kolizyjnych ustaw poprzez porównanie stanu normatywnego z dnia orzekania w przedmiocie wydania wyroku łącznego oraz stanu normatywnego z czasu popełnienia każdego z przestępstw, czego Sąd zaniechał, a co spowodowało nieobjęcie węzłem jednej kary łącznej kar orzeczonych wyrokami o sygn. akt II K 200/20, II K 247/20, II K 73/21 oraz II K 209/21 w oparciu o ustawę względniejszą, poprzednio obowiązującą;

2. art. 85 § 1 k.k., polegające na nieobjęciu węzłem kary łącznej kar ograniczenia wolności orzeczonych wyrokami Sądu Rejonowego w Mrągowie o sygn. akt II K 200/20 oraz II K 247/20, pomimo tego, iż czyny osądzone tymi wyrokami pozostają w zbiegu realnym; skutkiem tego skazany odbywa orzeczone kary kolejno, bez możliwości zaliczenia na poczet kary łącznej okresu kary już odbytej, co wydłuża okres jego pobytu w jednostce penitencjarnej.

Skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 9 czerwca 2022 r., sygn. akt VII Ka 206/22 i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest zasadna w stopniu oczywistym, dlatego podlegała rozpoznaniu i uwzględnieniu na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Co do zarzutu z punktu 1.

Zgodzić się należy ze stanowiskiem skarżącego, że Sąd odwoławczy błędnie przyjął, iż podstawą orzekania w przedmiocie kary łącznej w tej sprawie powinny być przepisy art. 85 § 1 i 2 k.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia 24 czerwca 2020 r., a nie – jako względniejsze – te przepisy w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 2015 r. do dnia 23 czerwca 2020 r. Od razu trzeba też dodać, że skarżący powinien w kasacji przede wszystkim zarzucić rażące naruszenie prawa procesowego – art. 433 § 1 i 2 k.p.k., poprzez nieprawidłowe rozważenie przez sąd odwoławczy podniesionego w apelacji zarzutu obrazy prawa materialnego – art. 4 § 1 k.k. i art. 85 § 1 i 2 k.k., a nie tylko (wyłącznie) naruszenie art. 4 § 1 k.k., lecz nie jest to tak istotna wada konstrukcyjna kasacji, która stałaby na przeszkodzie jej

uwzględnieniu na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k., skoro bez wątpienia mamy w tej sprawie do czynienia z tzw. efektem „przeniesienia”, gdyż uchybienie obciążające orzeczenie Sądu I instancji wskutek wadliwej kontroli instancyjnej zostało zaabsorbowane do orzeczenia sądu odwoławczego.

Jako zasadna jawiła się już argumentacja zawarta w apelacji prokuratora, że skoro wobec skazanego zapadły wyroki jednostkowe zarówno pod rządami ustawy obowiązującej w okresie od 1 lipca 2015 r. do 23 czerwca 2020 r., jak i po tej dacie, to w takim wypadku nie można było odrzucić możliwości przyjęcia za podstawę orzekania o karze łącznej w wyroku łącznym ustawy obowiązującej przed dniem 24 czerwca 2020 r., gdyby okazała się względniejsza. Sąd odwoławczy nie podzielając zarzutu apelacji uznał, że skoro wszystkie te kary, których połączenia domagał się prokurator zostały orzeczone wyrokami, które stały się prawomocne po 23 czerwca 2020 r., to nie było możliwe przyjęcie za podstawę orzekania ustawy poprzednio obowiązującej, choć czyny osądzone wyrokami opisanymi w pkt 3 i 4 z części wstępnej zostały popełnione przed tą datą. Ponadto stał temu na przeszkodzie fakt wykonania kary w sprawie o sygn. akt II K 200/20.

Odnosząc się do powyższego w pierwszym rzędzie stwierdzić należy, że możliwie jest objęcie węzłem kary łącznej kar jednostkowych prawomocnie orzeczonych do dnia 23 czerwca 2020 r. z karą (karami) orzeczonymi prawomocnie już po tej dacie, bowiem istotnie przepisy art. 81 ust. 1 i 2 ustawy z 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 nie wyłączają w takiej sytuacji stosowania art. 4 § 1 k.k. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2021 r., I KZP 2/21). Rację ma też skarżący, że drogę do rozważań w oparciu o przepis art. 4 § 1 k.k. o możliwości zastosowania ustawy poprzednio obowiązującej w tej sprawie otwiera fakt wydania wobec skazanego wyroku skazującego jeszcze w 2018 r., choć kara orzeczona tym wyrokiem nie podlegała łączeniu z uwagi na jej wykonanie. Stosownie bowiem do art. 4 § 1 k.k. w postępowaniu o wydanie wyroku łącznego, sąd powinien, ustalając, która ustawa jest względniejsza dla sprawcy, porównać przede wszystkim stan normatywny z dnia orzekania w przedmiocie wyroku łącznego oraz stan

normatywny z czasu popełnienia każdego z przestępstw (por. m. in. wyroki Sądu Najwyższego: z 17 stycznia 2013 r., II KK 84/12, z 10 czerwca 2020 r., IV KK 739/18). Z akt sprawy wynika zaś, że czyny będące przedmiotem osądu w sprawach o sygn. akt II K 200/20 i II K 247/20 zostały popełnione odpowiednio w okresie od 26 października 2019 r. do 2 listopada 2019 r. oraz od 2 marca 2019 r. do 4 marca 2019 r., a także w dniu 18 maja 2020 r., a więc pod rządami ustawy poprzednio obowiązującej. Podkreślenia ponadto wymaga, że kompetencję do badania, jakie przepisy zastosować na podstawie art. 4 § 1 k.k., sąd uzyskuje w momencie, gdy zajdzie potrzeba dokonania analizy, czy istnieją warunki do orzeczenia kary łącznej w związku z prawomocnym skazaniem, a nie dopiero w momencie pozytywnego przesądzenia, że istnieją warunki do orzeczenia kary łącznej. Oznacza to, że w układzie, gdy część badanych pod kątem możliwości połączenia kar, prawomocnych wyroków została wydana przed wejściem w życie nowych przepisów, a część po, stosowanie przepisu art. 4 § 1 k.k. winno polegać na dokonaniu oceny wszystkich wydanych prawomocnych wyroków pod kątem tego, czy poprzedni stan prawny (ten sprzed 23 czerwca 2020 r.), czy też nowy, jest względniejszy dla skazanego przy orzekaniu kary łącznej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2020 r., II KK 175/19). I wreszcie, nie myli się Autor kasacji, że w dacie wyrokowania przez Sąd I instancji, tj. w dniu 18 stycznia 2022 r. żadna z orzeczonych kar ograniczenia wolności nie była jeszcze wykonana, bowiem skazany w sprawie o sygn. akt II K 200/20 odbywał orzeczoną zastępczą karę pozbawienia wolności (k. 199).

Wszystko to prowadzi do wniosku, że Sąd odwoławczy utrzymując w mocy (co do zasady) wyrok łączny Sądu I instancji oraz uznając za niezasadny podniesiony w apelacji prokuratora zarzut naruszenia prawa materialnego – art. 4 § 1 k.k. nie wywiązał się ze swoich obowiązków i nie przeprowadził należytej kontroli odwoławczej.

O wadliwości tej kontroli i w rezultacie wymierzenia skazanemu kary łącznej na podstawie mniej korzystnej dla niego ustawy świadczą kolejne przedstawione w kasacji (znajdujące potwierdzenie w aktach sprawy) argumenty. Mianowicie, gdyby Sąd odwoławczy uwzględnił apelację prokuratora i połączył kary pozbawienia wolności orzeczone wyrokami Sądu Rejonowego w Mrągowie w sprawach II K

200/20, II K 247/20, II K 73/21 i II K 209/21, z wnioskowanego łącznego wymiaru kary roku i 8 miesięcy, biorąc pod uwagę okres kary już odbytej, skazanemu pozostałoby do odbycia niespełna 5 miesięcy pozbawienia wolności. Przy zastosowaniu ustawy aktualnie obowiązującej skazanemu pozostałoby do odbycia w całości łączna kara 9 miesięcy pozbawienia wolności wynikająca z połączenia kar pozbawienia wolności orzeczonych w sprawach II K 73/21 oraz II K 209/21, do czego należy doliczyć okres kar już odbytych w sprawach II K 200/20 oraz II K 247/20, łącznie 13 miesięcy i 7 dni, co w sumie powodowałoby, iż skazany w izolacji więziennej przebywałby minimum 22 miesiące i 7 dni. Z wyliczeń tych wynika, że korzystniejsze dla skazanego są regulacje obowiązujące w poprzednim stanie prawnym. Za stosowaniem przepisów ustawy poprzednio obowiązującej przemawia również możliwość większej redukcji kary z uwagi na orzeczenie jednej kary łącznej.

Zasadny jest także drugi zarzut kasacji – dotyczący nieobjęcia węzłem kary łącznej kar ograniczenia wolności orzeczonych wyrokami Sądu Rejonowego w Mrągowie w sprawach II K 200/20 i II K 247/20, mimo że przestępstwa nimi osądzone pozostają w zbiegu realnym. Nie czyniąc tego, Sąd odwoławczy uchybił treści art. 85 § 1 k.k., co sam zresztą zauważył w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Spowodowało to nieobjęcie węzłem jednej kary łącznej kar orzeczonych wyrokami Sądu Rejonowego w Mrągowie w sprawach II K 200/20, II K 247/20, II K 73/21 i II K 209/21, wywierając znaczący i negatywny wpływ na sytuację prawną skazanego.

Biorąc pod uwagę oczywistość i wagę uchybień zawartych w zaskarżonym kasacją wyroku, należało ten wyrok uchylić, przekazując sprawę Sądowi Okręgowemu w Olsztynie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. Ponownie rozpoznając apelację wniesioną przez prokuratora od wyroku Sądu Rejonowego w Mrągowie z dnia 18 stycznia 2022 r., Sąd ten raz jeszcze rozważył podniesione w niej zarzuty, uwzględniając uwagi poczynione powyżej.

Kierując się powyższym, Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.

[as]

